

8. Кривошея І. Історія козацько-старшинської родини XVIII ст. крізь документи: тести Марковичів. *Echa Przeszłości*. 2023. № 1. С. 77–87.
9. Лебединська Т. Гетьманша в стані «собірателей»: (Настя Скоропадська). *Українська культура*. 1994. С. 10–11.
10. Марина М. Гетманша Скоропадская, урожденная Анастасия Маркова Маркович (1667–1729). *Исторический вестник*. 1911. Т. 8. С. 534–550.
11. Мицик Ю. Маєтності Анастасії Скоропадської на Крелевеччині. *Київські історичні студії*. 2017. № 1(4). С. 129–135.
12. Мордовцев Д. Л. Русские женщины Нового времени. Биографические очерки из русской истории. Женщины первой половины XVIII века. СПб, 1874. 383 с.
13. Павленко С. Кохання гетьмана Мазепи. Чернівці: ПП «Вид-во “Русь”», 2008. 112 с.
14. Піддубна О. Жінки у суспільно-політичному житті Гетьманщини. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2022. № 14(2). С. 51–54.
15. Полонська-Василенко Н. Видатні жінки України. Мюнхен: Trident Press Ltd., 1969. 160 с.
16. Поцулко О. А. Марія Магдалина Мазепина – «Сирій кардинал» гетьмана Івана Мазепи (до 400-річчя з дня народження). The 6th International scientific and practical conference «Modern research in science and education». 2024. С. 348–358.
17. Прокоп'юк О. Б. Жінки-вкладниці київських монастирів за різними описами XVIII ст.: соціальний склад та гендерні особливості. *Історія релігій в Україні*. 2021. № 31. С. 74–84.
18. Прокоп'юк О. Б. Соціальний склад жертводавців Софії Київської (за різними описами 1740 та 1750 рр.). *Історія релігій в Україні*. 2020. № 30. С. 117–126.
19. Сегеда С. Видатні жінки української історії. Книга 1. X–XVIII століття. Балтія-Друк, 2020. 264 с.
20. Таїрова-Яковлева Т. Г. Мотря Кочубей і її роман з гетьманом Іваном Мазепою. *Studia Slavica et Balcanica Petropolitana*. 2007. № 1–2. С. 99–104.
21. Кривошея І. Історія козацько-старшинської родини XVIII ст. крізь документи: тести Марковичів. *Echa Przeszłości*. 2023. № 1. С. 77–87.

Шатковський Денис

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ІСТОРІОГРАФІЯ ЩОДО ДІЯЛЬНОСТІ МИКОЛИ БИТИНСЬКОГО

Ключові слова: Історіографія, Микола Битинський, геральдика, символіка, національна ідентичність.

Keywords: Historiography, Mykola Bytynskyi, heraldry, symbolism, national identity.

Микола Битинський (1893–1972) – видатний український геральдист, мистецтвознавець, поет, педагог і публіцист, який зробив значний внесок у розвиток національної символіки, культури та освіти. Його багатогранна діяльність стала об'єктом численних досліджень, кожне з яких висвітлює різні аспекти його життя та творчості. У цій статті представлено аналіз основних праць, що входять до історіографії Битинського, із зазначенням ключових напрямів та акцентів у дослідженнях.

Праця Ю. Горбач є важливим джерелом для розуміння ідейного та інтелектуального оточення Миколи Битинського. Листування між Битинським та митрополитом Іларіоном (Іваном Огієнком) демонструє його зацікавлення проблема-

ми національної ідентичності, культури та символіки. У листах обговорюються питання відродження українських традицій, збереження історичних цінностей та ролі національних символів у формуванні державності. Горбач також акцентує на співпраці Битинського з іншими діячами української еміграції. Ці листи дають змогу глибше зрозуміти мотиви, які керували його творчістю, та його бачення ролі культури у боротьбі за незалежність України [1, с. 462–471].

Праця О. Кучерука є одним із найдетальніших біографічних досліджень, що охоплює ранні роки життя Миколи Битинського. Автор аналізує його дитинство в Кам'янці-Подільському, навчання у міській школі та Художньо-промисловій школі, а також вплив сімейного оточення. Особлива увага приділяється його педагогічній діяльності після здобуття звання народного вчителя. Битинський викладав у сільських школах, де поширював ідеї національного відродження серед молоді. Кучерук також досліджує початок його творчої діяльності у галузі геральдики та літератури, яка стала основою для його подальших здобутків у символіці [2, с. 237–250].

Енциклопедична стаття Ю. К. Савчука, Л. М. Шпильова надає системний огляд діяльності Битинського, акцентуючи на його внеску у створення державних символів. Автори детально розглядають роботи, як-от Хрест Симона Петлюри та Воєнний хрест УНР. Ці символи, створені під час його роботи в еміграції, стали важливими елементами національного спадку. До того ж стаття аналізує його мистецькі здобутки, зокрема книжкові ілюстрації та ікони, які зберігають традиції українського мистецтва. Дослідники підкреслюють його здатність поєднувати історичні символи з сучасними тенденціями, що сприяло популяризації української культури за кордоном [3, с. 255].

А. Трембіцький у своїй праці аналізує мистецьку діяльність Битинського, яка охоплює графіку, живопис, іконопис та розробку національної символіки. Особливий акцент зроблено на його роботах, створених у період еміграції, які стали частиною культурної спадщини України. Автор також звертає увагу на роль Битинського у популяризації української символіки через видання листівок, значків та прапорів. Праця підкреслює, що його творчість була спрямована на формування образу України як незалежної держави, навіть за умов еміграції [4, с. 208–214].

К. Завальнюк досліджує національно-патріотичний аспект діяльності Битинського. Автор розглядає його роботу у створенні символіки, яка втілювала ідеї боротьби за незалежність. Хрест Симона Петлюри та інші відзнаки стали символами цієї боротьби. Дослідник також аналізує роль Битинського як культурного діяча, який через свої роботи прагнув зберегти історичну пам'ять українського народу. Праця акцентує на його вкладі у розвиток національної ідентичності та вказує на необхідність подальшого вивчення його спадщини [5, с. 3].

Стаття А. Гречила є одним із найглибших досліджень окремого періоду діяльності Битинського – його роботи над символами для проєкту «Козакія» під час перебування у Празі. А. Гречило аналізує створення гербів, прапорів та інших елементів символіки, які видатний діяч розробляв для козацьких регіонів. Науковець зазначає, що ця діяльність стала основою для його подальшої роботи над українською державною символікою. До того ж у статті детально описано

художні та геральдичні особливості його робіт, а також їх вплив на формування символів незалежної України [6, с. 81–90].

Отже, історіографія про життя та діяльність Миколи Битинського охоплює широкий спектр досліджень, які висвітлюють його внесок у різні сфери української культури. Дослідники підкреслюють його роль у створенні національної символіки, популяризації українського мистецтва та формуванні національної ідентичності. Усі згадані праці доводять, що діяльність Битинського залишається актуальною для розуміння українського культурного відродження ХХ століття.

Проблемою для читача залишається недостатня доступність літератури. За винятком деяких праць, які можна знайти у специфічних бібліотеках чи в електронному вигляді, більшість матеріалів про цю визначну постать Української революції важкодоступні. Це ускладнює розуміння пересічним читачем важливих аспектів історії України та ролі Миколи Битинського. Історикам важливо розпочати нові дослідження, які були б доступнішими та цікавими для пересічного читача, враховуючи сучасні тенденції в політиці відкритого доступу до історичних джерел у мережі Інтернет. Подальші дослідження зможуть розкрити нові аспекти життя та діяльності видатної постаті, що сприятимуть кращому розумінню його внеску у національно-культурне відродження України та ролі українських патріотів у боротьбі за незалежність країни. Це допоможе переглянути історію України в період культурного відродження та визвольного руху початку ХХ століття.

Джерела та література

1. Горбач Ю. Микола Битинський та його листи до Івана Огієнка (митрополита Іларіона). *Наукові записки: збірник праць молодих учених та аспірантів*. Київ, 2008. С. 462–471.
2. Кучерук О. Микола Битинський: геральдист, художник, поет. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2007. Вип. 9(29). Київ: Бібліотека ім. О. Ольжича, 2007. С. 237–250.
3. Савчук Ю. К., Шпильова Л. М. Битинський Микола [псевд. – М. Оверкович; мистецтвознавець, худож., геральдист]. *Енциклопедія історії України: у 10 т.* Київ, 2003. Т. 1: А–В. С. 255.
4. Трембіцький А. М. Життєві шляхи та творчі здобутки знаних українських митців-уродженців Поділля. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки*. 2009. № 2. С. 208–214.
5. Завальнюк К. Битинський Микола Оверкович. *Незборима нація*. 2002. № 8. С. 3.
6. Гречило А. Микола Битинський та його робота над символами «Козакії». *Чорноморська минушина*. 2020. Вип. 15. С. 81–90.